

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
IV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ
(НЕМЕДИЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДИЦИНІ)»**

23-24 лютого 2023 року

м. Запоріжжя

Редколегія:

Л. М. Боярська – завідувач кафедри дитячих хвороб ЗДМУ, кандидат медичних наук, професор;
І. Г. Утюж – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;
Ю. В. Котлова – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб ЗДМУ;
Д. П. Сепетий – доктор філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;
Н. В. Спиця – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;
С. А. Козицяцька – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

С69 **Соціально-етичні та деонтологічні проблеми** сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині) : зб. матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (23-24 лютого 2023 року). – Запоріжжя : ЗДМУ, 2023. – 207 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

СЕКЦІЯ 2.

РОЗУМІННЯ РОЛІ, ЗНАЧЕННЯ, РІВНЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЦІННОСТІ ЛІКАРЯ СУЧАСНИМ СУСПІЛЬСТВОМ (ГЛОБАЛІЗОВАНИЙ СВІТ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ)

Марков Ю.І.

РОЗУМІННЯ РОЛІ ТА ЦІННОСТІ ЛІКАРЯ СУЧАСНИМ СУСПІЛЬСТВОМ41

Бугайчук О.В., Воронкова В.Г.

КОНЦЕПЦІЯ РОЗРОБКИ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ОРГАНІЗАЦІЙ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ У ПЕРЕДОВИХ КРАЇНАХ СВІТУ45

Бурашнікова О.С., Воронкова В.Г.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ МЕДИЦИНИ У КРАЇНАХ ЄС47

Варакута О.А.

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ В РОБОТІ ЛІКАРЯ-СТОМАТОЛОГА49

Давидова А.Г., Курочкін М.Ю., Капустін С.А.

ВЗАЄМОДОПОМОГА ЛІКАРІВ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ЛІКУВАННЯ ПАЦІЄНТА.....50

Мазур В.І.

ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ
МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ50

Ткаченко Н.О., Демченко В.О., Маганова Т.В.

ФІЛОСОФСЬКІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ51

Хіміч С.Д., Превар А.П., Фуніков А.В., Ольхом'як О.О., Хіміч О.С., Муравйов Ф.Т.

ТЕОРЕТИЧНІ, КЛІНІЧНІ, СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕДОПЕРАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ53

СЕКЦІЯ 3.

ПРОБЛЕМА ЛІКАРЯ-ВИКЛАДАЧА – ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ

Боярська Л.М., Городкова Ю.В.

ІНТЕГРАЦІЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ
КОМПЕТЕНЦІЙ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ ЗАПОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ54

Візір В.А., Деміденко О.В., Садомов А.С., Приходько І.Б., Буряк В.В.

МОДЕЛЬ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ: АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ
КЛІНІЧНОЇ ДИСЦИПЛІНИ55

Калашник К.В., Рябоконт О.В., Фурик О.О.

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО ПАЦІЄНТА В КУРСІ НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ
ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ56

Коваленко В.А.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ57

Круть Ю.Я., Сюсюка В.Г., Князева А.О., Сергієнко М.Ю., Колокот Н.Г.

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ІНТЕРАКТИВНОГО СИМУЛЯЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
«BODY INTERACT» В ПРАКТИЦІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
«АКУШЕРСТВО ТА ГІНЕКОЛОГІЯ» У ЗАПОРІЗЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ
МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ58

Пащенко І.В., Пащенко С.М.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ60

Підкова В.Я.

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ61

Строгонова Т.В.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ62

Хіміч С.Д., Чемерис О.М., Бурковський М.І., Чорнопищук Р.М., Кател'ян О.В., Стояновський І.В.

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ХІРУРГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН НА КЛІНІЧНИХ КАФЕДРАХ63

медичним персоналом під час виробничої практики, спілкування з хворими формують норми моралі кожного студента і пов'язані з ними, а також з елементами деонтології.

На заняттях співробітники кафедри педіатрії нерозривно поєднують вивчення матеріалу з деонтологічними принципами, етичними нормами, що формує у студента відчуття відповідальності, обов'язку перед хворими дітьми та їх батьками. Вирішення завдань за алгоритмами, виконання завдань on-line без контакту з хворою дитиною та її батьками не сприяє розвитку чуйності, спостережливості, співчуття. Відсутність контактів з «реальними» пацієнтами під час занять не допоможе також досягти віри в свої знання, клінічного мислення. Контакт з «реальним» пацієнтом сприяє також процесу самовиховання студента, коли він засвоює основи деонтології разом з одержанням знань, умінь. В час розвитку цифрових технологій дуже важливо не втратити взаємовідносини між людьми, особливо між пацієнтом та лікарем. Робота студентів під час практичного заняття є творчим процесом. Це допомагає розвивати не тільки клінічне мислення, а й моральні та етичні якості. Викладачами під час практичного заняття велика увага приділяється питанням контакту студента з хворою дитиною та її батьками. У студентів формується співчуття до дитини, доброзичливість, вміння керувати своїми відчуттями. Все це відіграє роль в розвитку комунікативних навичок майбутнього лікаря, культурі спілкування, як з хворою дитиною і її батьками, так і між членами студентської групи (в майбутньому – колегами). Постійне використання гаджетів призводить до зменшення спілкування, коли можна відчути переймання співрозмовника, його розгубленість, інші емоції. Дуже важливо показати хворому свою небайдужість, співпереживання, додати віри в одужання. Більш правильно це робити дивлячись в очі пацієнту. Неприпустима байдужість. Про це повинні пам'ятати майбутні лікарі.

На практичних заняттях викладачі повинні давати не тільки «сухі» теоретичні викладки та алгоритми, а й приклади з клінічної практики про відносини між пацієнтом та хворим у різних випадках перебігу хвороби. Треба також приводити приклади з практичної діяльності видатних лікарів та вчених про взаємовідносини з хворими, навіть курйозні ситуації, які траплялися в їх житті. До питань етичного і деонтологічного виховання відноситься розбір лікарських помилок, які слід відрізняти від злочинної дії. Тому дуже важливою частиною навчального процесу є навчання на лікарських помилках, коли також розглядаються питання деонтології. У формуванні особистості медика важливе значення має знайомство з літературою, мистецтвом. Це постійна праця над собою. Тому запорукою формування і становлення лікаря має бути постійний процес самовиховання.

ФІЛОСОФСЬКІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ

*Ткаченко Наталя Олександрівна,
доктор фармацевтичних наук, професор,
завідувач кафедри управління та економіки фармації,
Демченко Вікторія Олександрівна,
кандидат фармацевтичних наук,
доцент кафедри управління та економіки фармації,
Маганова Тамара Валеріївна,
аспірант кафедри управління та економіки фармації,
Запорізький державний медичний університет*

Фармацевтична діяльність – складний комплекс професійних дій (сфера науково-практичної діяльності в охороні здоров'я), що стосуються маркетингових досліджень фармацевтичного ринку, визначення потреби в окремих ліках, наукового пошуку отримання лікарських засобів (ЛЗ), досліджень щодо створення лікарських препаратів (ЛП), вивчення їх властивостей (у т.ч. безпеки та специфічної дії), розробки відповідної НТД, аналізу ЛП, стандартизації, реєстрації, виробництва, контролю якості, умов зберігання ЛЗ, інформаційного забезпечення реалізації та застосування ліків, надання фармацевтичної допомоги (ФД), підготовки та перепідготовки фармацевтичних кадрів, менеджменту фармацевтичних організацій різної ланки і рівнів. Фармацевтичну діяльність здійснюють фахівці з відповідною фармацевтичною освітою – фармацевти та помічники фармацевтів, а у процесі її здійснення утворюється певне професійне «поле відносин», яке можна поділити за суб'єктом комунікації на пари: «фармацевт – пацієнт», «фармацевт – лікар», «фармацевт – фармацевт», «фармацевт – керівник», «фармацевт – суспільство (наукова спільнота, ЗМІ, суспільні організації тощо)»

Метою роботи стало вивчення особливостей комунікаційних зв'язків у парах професійних відносин «фармацевт – пацієнт», «фармацевт – лікар», «фармацевт – фармацевт» з акцентом на

нормативно-правове поле їх регулювання та висвітленням проблемних етичних і філософських аспектів взаємовідносин з позиції фармацевтичного фахівця (ФФ).

Комунікація – взаємодія між людьми за допомогою вербального або невербального спілкування, обмін інформацією. Під комунікацією розуміється, в першу чергу, конструктивне спілкування, яке призводить людей до висновків і змінює їхнє життя на краще.

У будь якій комунікації важливим є зворотній зв'язок, який і відображає ефективність та результативність спілкування. Особливо це проявляється у професійних комунікаціях соціальних професій, що відносяться також і до професій публічної довіри (охорона здоров'я (ОЗ), освіта, юриспруденція тощо), а якість професійного спілкування залежить від обох суб'єктів: їх професіоналізму, відповідальності, порядності, толерантності, поваги тощо.

ОЗ – соціально важлива галузь, що є складовою національної безпеки держави та обумовлює обов'язкове державне регулювання її діяльності. Однак, враховуючи ринкові відносини сьогодення, регулюються лише загальні аспекти медичної, фармацевтичної та господарської діяльності суб'єктів даної галузі. Регулювання питань етичного і деонтологічного характеру закріплене за професійною спільнотою та прописані в Етичному кодексі фармацевтичних працівників України й Етичному кодексі лікаря України.

Вивчення відносин «фармацевт – пацієнт» та «фармацевт – суспільство» дозволило окреслити проблеми етичного характеру, які на нашу думку, пов'язані із «викривленою» роллю та місцем у суспільстві ФФ: більшість відвідувачів аптек сприймають його як «продавця ліків» або «реалізатора фармацевтичного товару». Такий стан суспільного сприйняття поглиблюється ЗМІ, ставленням лікарів до своїх колег ОЗ, бізнес-керівництвом фармацевтичних закладів і, навіть, самими ФФ.

У взаємовідносинах пари «фармацевт – лікар», також, етично не все гаразд. Аналізуючи вище згадані Етичні кодекси, можна зазначити, що для ФФ є чітко визначені правила професійного спілкування з усіма учасниками комунікативного процесу – пацієнт, лікар, колега й суспільство. Щодо лікаря, то у Кодексі виділено суспільство, пацієнта та прописано колегіальність лікарів. Не має жодного пункту, який би стосувався відносин з ФФ. На сьогодні, єдиним комунікаційним засобом у парі «лікар-фармацевт» є рецепт, що є зверненням лікаря до ФФ та повинно бути оформлене за типовими правилами. На жаль, для фармацевтів аптечних закладів лишається відсутність бажання лікарів виписувати рецепти відповідно Правил, а якість виписаних рецептів зичить кращого. Сьогодні, лікарі «важко» йдуть на контакт з ФФ, зустрічається зневажання у розмові, відсутність бажання виправляти помилки, на які коректно вказує ФФ. Серед медичної спільноти, досить часто зустрічається зневажливе ставлення до фармацевтів, коріння якого (зневажання) походить зі студентських часів. І, якщо 20 років тому студенти-медики ласкаво-іронічно зверталися до студентів-фармацевтів – «пілюлькіни» чи «порошкотери», то сьогодні звернення має зневажливий окрас – «продавці ліків»

Також «викривлення» суспільної ролі фармації спричиняють й самі ФФ, адже не один десяток років існує протистояння між науковою і практичною (бізнесовою) фармацевтичною спільнотою щодо професійної лексики: що є місією та метою фармацевтичного бізнесу? Які запити суспільства відносно ФД? Кому надається ФД – клієнту, споживачу чи пацієнту?

І доки не сформується «професійна свідомість» у кожного представника фармації – студента-майбутнього ФФ, практичного ФФ, науковця-фармацевта, бізнесмена-фармацевта, доти кожен ФФ не буде поважати себе як професіонала (що у т.ч. означає спілкування професійною грамотною мовою), до того часу буде існувати «спотворений» зворотній зв'язок у комунікаціях ФФ.

Отже, фармацевтична і медична спільнота повинна приділяти постійну увагу даному питанню. Адже головна мета професійної діяльності лікаря – збереження та захист життя й здоров'я людини, профілактика захворювань і відновлення здоров'я, а також зменшення страждань при невиліковних хворобах, при народженні і настанні смерті. Основним завданням професійної діяльності ФФ є профілактика захворювань, збереження та зміцнення здоров'я людини шляхом надання ФД. Цілі співпадають, потрібно виправляти і професійні комунікації.